

формування доходів держави. Проте в Україні він зазначеної функції не виконує. Про неефективність державної політики щодо населення України свідчить і той факт, що за даними програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, майже чверть населення України перебуває за межею бідності [3, с. 5]. Проблема соціальної несправедливості даного податку залишається невирішеною, що негативно впливає на доходи громадян, рівень добробуту населення України та забезпечення соціальних стандартів життя. Для зниження податкового тиску на доходи малозабезпечених верств населення Податковим кодексом України передбачені податкові соціальні пільги, однак застосовуються вони до вузького кола платників.

Література:

1. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. *Економіка і організація управління*. 2019. №1 (33). С. 43 – 52.
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 11.09.2019 р.).
3. Приймак В.І., Голубник О.Р., Борщук Є.М. Вплив тіньової економіки на добробут населення України. *Економіка та держава*. 2017. № 9. С. 4–7.

Федак Василь Богданович

студент 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І. П.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

У будь-якій країні світу структура державного бюджету, а також реалізація бюджетних процедур має свої національні надбання зумовлені специфікою розвитку політичних, економічних та соціальних правовідносин в державі. Формування та виконання державного бюджету – досить складний і тривалий процес. У окремих країнах світу існує практика складання бюджетів на 3-5 років наперед з відповідним уточненням на конкретний рік, який буде виконуватися [1, с. 65].

Бюджетна система будь-якої держави займає центральне місце у складі фінансової системи і базується на економічних і юридичних нормах та організаційно залежить від форми державного устрою. Так, для

федеративних країн (наприклад, США, Німеччина, Російська Федерація, Канада, Швейцарія) характерною є трирівнева бюджетна система (федеральний бюджет, бюджети суб'єктів федерації (штатів, регіональні тощо), місцеві бюджети), а бюджетна система в унітарних країнах (наприклад, Великобританія, Італія, Франція, Україна, Японія) представлена двома рівнями (державний і місцеві бюджети). У федеративних державах види місцевих бюджетів визначаються, як правило, в законодавстві окремих суб'єктів федерації, а в унітарних – на загальнодержавному рівні.

Адміністративно-територіальний устрій США – федеративний. Федеральний бюджет побудований відповідно до принципу «повного» (зведеного) бюджету і складається з двох частин: урядового бюджету (бюджету федеральних фондів) та бюджету довірчих фондів. До видатків федерального бюджету США відносять: «прямі пільгові виплати окремим особам» (соціальні програми); витрати на оборону; виплати процентів за державним боргом; позики і субвенції штатам та місцевим органам влади; фінансування інших федеральних програм.

У США функціонують спеціальні структури на які покладено зобов'язання щодо бюджетного планування і розробки проекту федерального бюджету. До них відносять: Міністерство фінансів та Адміністративно-бюджетне управління. Всі бюджетні структури, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, подають Міністерству фінансів заявки з відповідним оформленням. Підготовлений проект центрального бюджету Президент США спрямовує до Конгресу разом із бюджетним посланням президента зі своїми пропозиціями і баченнями розв'язання нагальних проблем у бюджетній сфері. Проект центрального бюджету проходить процедуру свого розгляду в нижній та верхній палатах Конгресу. У випадку, наявності протиріч щодо прийняття бюджету між верхньою і нижньою палатами, проект бюджету виноситься на розгляд спеціально створеної узгоджувальної комісії.

Сучасний бюджетний устрій Німеччини, як федеративної держави, включає три рівні – федеративний, земельний і общинний (комунальний).

У Німеччині на перші два фінансові роки складається макроекономічний прогноз з врахуванням змін соціально-економічного розвитку країни та кон'юнктури вітчизняного ринку товарів і послуг. На

наступні три роки зміна господарської кон'юнктури ринку товарів і послуг не враховуються. Зважаючи на те, що в країні за останні роки темпи інфляції є невисокими, бюджетне планування здійснюється за цінами поточного року.

У федеральному бюджеті видатки згруповані за 40 групами відповідно до функціональної класифікації. Дохідна частина федерального бюджету нараховує 1500 джерел, а бюджетному фінансуванню підлягає близько 8000 статей бюджету державного рівня. З метою фінансового вирівнювання, а також бюджетного регулювання доходи і видатки бюджетів різних рівнів здійснюють бюджетне планування за єдиною бюджетною класифікацією. Розгляд і затвердження бюджетів усіх рівнів здійснюється у спеціальній Раді, яка займається бюджетним плануванням. Рада є координуючим структурним органом на рівні міністрів як федерації, так і земель за участю представників общин.

У Великобританії державний бюджет складається з двох складових: звичайного бюджету та національного фонду позик. Основне призначення звичайного бюджету – це фінансування поточних витрат держави. Видатки звичайного бюджету поділяються на щорічно затверджені Парламентом та постійні витрати консолідованого фонду. До щорічних затверджених Парламентом відносять витрати на оборону, економічні і соціальні цілі, субсидії місцевим органам влади, допомога країнам, що розвиваються, (в основному тим, що входять у Британську співдружність націй), на управління. Витрати консолідованого фонду не розглядаються Парламентом, до них відносять: виплати за державним боргом (вони передаються у фонд позик і виплачуються з нього), внески до бюджету і інших фондів ЄЕС, витрати на утримання королеви і королівського двору.

Дохідна частина бюджету формується, як правило, за рахунок податкових надходжень (понад 90 %). Питома вага прямих і непрямих податків приблизно однакова. Звичайні бюджети найчастіше є дефіцитними і фінансуються за рахунок позички з національного фонду позик [2, с. 76]. Національний фонд позик представляє собою бюджет капіталовкладень чи інвестицій. За його рахунок здійснюються платежі, пов'язані із обслуговуванням державного боргу, видаються довгострокові кредити на капіталовкладення державним підприємствам та місцевим органам влади. Доходи бюджету формуються за рахунок таких надходжень як: відсотки за користування довгостроковими кредитами,

прибутку емісійного департаменту Банку Англії, а також коштів, котрі надійшли із звичайного бюджету за умови позитивного сальдо балансу.

У Франції центральний бюджет складається з трьох частин: звичайний загальний (державний) бюджет; приєднані бюджети різних державних організацій; спеціальні рахунки казначейства.

Центральний бюджет поділяється на два види операцій: постійного характеру (незмінне фінансування), на яке припадає близько 90 % усіх бюджетних коштів і ресурси взаємного характеру, тобто кредити.

Частка загального бюджету складає більше ніж 70 % коштів центрального бюджету. Видаткова частина загального бюджету поділяється на функціональну і інституційну (відомчу) складову. За функціональною складовою видатки групуються відповідно до функцій органів державної влади і управління, зокрема це кошти, які використовуються на утримання адміністративних служб, обслуговування державного боргу, капіталовкладення, витрати, що супроводжують капітальні вкладення, трансферти. Інституційна або відомча складова бюджету передбачає групування витрат за відомствами, які виконують бюджет і спрямовуються на: оборону, сплату відсотків і погашення державного боргу, економічні, соціальні, загальнодержавні, міжнародні функції, надання допомоги країнам, які розвиваються.

Основними видами дохідних джерел загального бюджету є прямі і непрямі податки та надходження від підприємницької діяльності держави. Близько 40 % усіх податкових надходжень займає індивідуальний податок на прибуток і податок на прибуток корпорацій. Серед непрямих податків провідне становище займає податок на додану вартість [3, с. 42].

У різних країнах бюджетний процес має свій період, початок якого припадає на різний час, приурочений, як правило, до національних традицій чи історичних особливостей життя країни. Так, у Франції, Німеччині, Італії, і Бельгії, Нідерландах, Швейцарії бюджетний рік співпадає з календарним роком; у Великобританії, Японії, Канаді він починається з 1 квітня і закінчується 31 березня; у Швеції, Норвегії – з 1 липня по 30 червня, у США – з 1 жовтня по 30 вересня. На це звичайно є історичні причини, традиції, пов'язані з термінами скликання сесій законодавчих органів. У федеративних країнах бюджетний рік у суб'єктів федерації може не збігатися з початком бюджетного року федерального

бюджету. У США, наприклад, багато штатів мають інший початок бюджетного року.

У розвинутих країнах світу широкого розповсюдження набув програмно-цільовий метод бюджетного планування. Система планування бюджету на основі програм – це система прийняття рішень щодо розроблення, аналізу, упровадження програм та розподілу ресурсів щодо його виконання.

Серед напрямів можливого використання світового досвіду в контексті удосконалення бюджетних процедур бюджетного процесу в Україні можна віднести:

– чітке розмежування повноважень між органами державної влади і управління стосовно проведення бюджетного процесу з метою уникнення дублювання функцій і повноважень між ними, а також запровадження дієвого контролю за виконанням цих повноважень;

– удосконалення бюджетного планування на основі програмно-цільового методу формування бюджету як однієї із прогресивних форм одночасного контролю за використанням бюджетних коштів та забезпечення виконання функцій державою;

– проведення відкритих конкурсних процедур державних закупівель, забезпечення прозорих тендерів та здійснення контролю за цими процесами не лише контролюючими органами державної влади, а й громадськістю;

– забезпечення прозорості та відкритості в процесі виконання бюджету, а також оприлюднення звітів про виконання бюджетів за підсумками відповідного року у засобах масової інформації з метою дотримання принципів побудови бюджетної системи і здійснення бюджетного процесу зокрема.

Література:

1. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 240 с.
2. Булгакова С.О. Казначейство зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: 2000. 82 с.
3. Серебрянський Д. М., Вдовиченко А. М., Зубрицький А. І. Оцінювання рівня та ефективності перерозподілу ВВП через публічний сектор економіки. *Фінанси України*. 2013. № 4. С. 45-57.